Το Σκασιαρχείο

38

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ **«ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»** 4|6|2024

ΤΙ ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ

Αγαπητές συναδέλφισσες και συνάδελφοι, αγαπητοί γονείς, φίλες και φίλοι,

στις εκλογές της Κυριακής για την Ευρωβουλή θα ψηφίσετε, ασφαλώς, ό,τι θέλετε. Και ποιες/ποιοι είμαστε εμείς που θα μπορούσαμε να σας υποδείξουμε, να σας προτείνουμε έστω, πού να δώσετε την ψήφο σας;

Επιτρέψτε μας, ωστόσο, μιλώντας για μας, να δηλώσουμε τι δεν θα ψηφίσουμε.

Δεν θα ψηφίσουμε λοιπόν τις/τους εκπροσώπους εκείνων των κομμάτων:

- που υπονομεύουν και καταστρέφουν τον κοινωνικό, δημόσιο, δωρεάν χαρακτήρα στους τομείς της παιδείας και της υγείας. Το ΕΣΥ πνέει τα λοίσθια, την τραγωδία των νοσοκομείων τη ζούμε όλες/όλοι και η δημόσια εκπαίδευση και οι λειτουργοί της στενάζουν κάτω από τα αλλεπάλληλα πλήγματα των «φιλελεύθερων» εκπαιδευτικών πολιτικών προς όφελος της ιδιωτικής εκπαίδευσης
- που επαγγέλλονται, εκφράζουν και προωθούν μισαλλόδοξες και σκοταδιστικές ιδέες για τη ζωή και τους ανθρώπους. Ιδεολογίες ρατσιστικές, φασιστικές, ναζιστικές, ομοφοβικές που εκφράζουν μίσος για κάθε έκφραση της ποικιλίας, της πολυχρωμίας, της ομορφιάς εντέλει και του πλούτου της ζωής
- που αξιοποιούν και εκμεταλλεύονται την αγάπη για την πατρίδα και τα θρησκευτικά αισθήματα των ανθρώπων, εκτρέποντάς τα σε πατριδοκαπηλία, θρησκευτικό φανατισμό και σκοταδισμό. Εθνικιστική υστερία, τουρκοφαγία, αντισημιτισμός, ανοχή ή ενθάρρυνση της γενοκτονικής πολιτικής του Ισραήλ, υπονόμευση των κεκτημένων δικαιωμάτων των γυναικών, εκστρατεία κατά των αμβλώσεων και υπέρ «του αγέννητου παιδιού», αντιεμβολιαστική εκστρατεία, διγλωσσία και άρνηση της Συνθήκης των Πρεσπών, επιστολές του Ιησού, διγλωσσία και εναντίωση στον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών κ.ά., κ.ά. – ο κατάλογος δεν έχει τέλος...
- που αρνούνται τα επιστημονικά δεδομένα υποβαθμίζοντας το θέμα των θεμάτων, την κλιματική αλλαγή και αντιτίθενται ή κωλυσιεργούν στη λήψη άμεσων μέτρων (απόλυτη παύση των εξορύξεων και δραστική μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων) στη χώρα μας, την Ευρώπη, τον κόσμο. Η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 βαθμό που προβλεπόταν για το 2050 έχει ήδη συντελεστεί με τα τραγικά αποτελέσματα σ' όλο τον κόσμο που βιώνουμε τα τελευταία χρόνια. Είναι αναμφισβήτητο ότι κάθε επιπλέον κλασματική άνοδος της θερμοκρασίας, πόσο μάλλον κατά έναν ή δύο βαθμούς, θα οδηγήσει τις επόμενες δεκαετίες σε αφάνταστες καταστροφές και ανείπωτη δυστυχία εκατομμυρίων ανθρώπων. Αυτή η δεκαετία, μπροστά μας, είναι το κρίσιμο χρονικό περιθώριο, η ύστατη ευκαιρία, για να σταματήσει η ανθρωπότητα το σπιράλ του θανάτου που οδηγεί στην αλλαγή του φυσικού περιβάλλοντος και στην καταστροφή της. Ποιες, ποιοι, μπροστά στο κοντόφθαλμο κέρδος, κλείνουν τα μάτια; Τι έκαναν, τι κάνουν, συγκεκριμένα, τα κόμματα που ζητάνε την ψήφο μας γι' αυτό;

Φίλες και φίλοι, υπάρχουν τόσα και τόσα θέματα για τα οποία, όπως είναι αναμενόμενο, ο καθένας, η καθεμία από εμάς αποδίδει ιδιαίτερη σημασία και τα οποία θα επηρεάσουν την ψήφο μας.

Αλλά αντιλαμβανόμαστε όλες/όλοι μας ότι σ' αυτούς τους σκοτεινούς και κρίσιμους καιρούς που ζούμε η άνοδος των δυνάμεων του σκοταδισμού, στην Ευρώπη και τον κόσμο, οδηγεί χειροπιαστά πια σε μια δυστοπική κοινωνία μίσους, φόβου, απανθρωπιάς, αποξένωσης και δυστυχίας. Έχουμε χρέος να αντιδράσουμε!

Η Συντακτική Επιτροπή: Βογανάτσης Δαμιανός, Μπαλτάς Μπάμπης, Παπαδόπουλος Χάρης, Σπήτα Βίκυ.

Επικοινωνήστε μαζί μας και στείλτε μας τα κείμενά σας για δημοσίευση στο εξής μέιλ: periodikofreinet@gmail.com

▶ Του **ΜΙΧΑΛΗ ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ**

Του **ΧΑΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

ΛΟΦΟΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΥ- ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ -210 ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Συνεργατικές παιδαγωγικές – κάποιες διευκρινίσεις

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της ΔΟΕ, ο Γάλλος πανεπιστημιακός Σιλβέν Κονάκ (Sylvain Connac) έδωσε στις 10 Μαρτίου μια διαδικτυακή διάλεξη για τις συνεργατικές παιδαγωγικές, ένα θέμα στο οποίο είναι ειδικός. Είχα αναλάβει την ευθύνη της απόδοσης στα ελληνικά της παρουσίασης που χρησιμοποίησε στην ομιλία του. Η διάλεξή του (προσβάσιμη από τον εξής σύνδεσμο: https://youtube.com/live/Jav1IuTkDdY?feature=share) ήταν πολύ ενδιαφέρουσα, τροφοδότησε γόνιμες συζητήσεις αλλά υπήρξε και πηγή παρανοήσεων και παρεξηγήσεων. Οι παρανοήσεις οφείλονται σε μεγάλο βαθμό και στην αντικειμενική δυσκολία της απόδοσης κάποιων όρων στα ελληνικά και της συνακόλουθης δυσχέρειας της ζωντανής παράλληλης μετάφρασης.

Θα αναφερθώ στους όρους αυτούς καθώς και σε κάποια σημεία της διάλεξης του Σιλβέν Κονάκ που θεωρώ σημαντικά.

Κεντρικός άξονας της εισήγησής του είναι η διάκριση ανάμεσα σε collaboration και coopération. Στα ελληνικά μεταφράζουμε και τους δύο όρους ως «συνεργασία», μιλάμε για «συνεργατικές παιδαγωγικές». Εγώ κράτησα τον όρο «συνεργασία» για το coopération και απέδωσα το collaboration ως «εργασία από κοινού». Και οι δύο έννοιες έχουν θετικό πρόσημο στα ελληνικά. Το επιθυμητό, ωστόσο, έτσι όπως το εξέθεσε ο ομιλητής είναι η coopération, την οποία συναρτά με μια προοδευτική παιδαγωγική, και όχι η collaboration, που τη συναρτά με τον φιλελευθερισμό.

Γιατί; Ενα παράδειγμα θα βοηθήσει να καταλάβουμε την ουσία της διάκρισης. Ας πούμε ότι μια ομάδα τεσσάρων μαθητών έχει αναλάβει να ετοιμάσει μια μακέτα. Ποιος (πρέπει) να είναι ο στόχος αυτής της δραστηριότητας; Τι είναι το κύριο; Είναι το αποτέλεσμα, το τελικό «προϊόν», δηλαδή η μακέτα; Ή το τι ωφελήθηκε προσωπικά το κάθε παιδί, τι αποκόμισε, τι κέρδισε, τι έμαθε από την εργασία για την ετοιμασία της μακέτας; Στο πλαίσιο μιας «εργασίας από κοινού» (collaboration) ο στόχος είναι η παραγωγή του έργου, το τελικό αποτέλεσμα, η κατασκευή της μακέτας. Στο πλαίσιο μιας αυθεντικής συνεργατικής εργασίας (coopération) ο στόχος είναι η προσωπική πρόοδος, το όφελος του κάθε μέλους της ομάδας, του κάθε παιδιού.

Είναι ένα θέμα που το φωτίζει πολύ καλά ο Φιλίπ Μεριέ στο βιβλίο του «Παιδαγωγική: από τους κοινούς τόπους στην έννοιες-κλειδιά» (εκδ. Εύμαρος). Το σχολείο δεν είναι βιοτεχνία, δεν είναι φάμπρικα, δεν επιδιώκουμε την αποτελεσματικότητα της παραγωγής. Ας μην ξεχνάμε ότι μαθαίνει κανείς να γράφει γράφοντας, να διαβάζει διαβάζοντας, να κάνει ποδήλατο ποδηλατώντας, να χρησιμοποιεί το πινέλο ζωγραφίζοντας. Αν ο στόχος είναι το τελικό προϊόν, ας πούμε η μακέτα, το παιδί που «δεν πιάνουν τα χέρια του» καλά θα κάνει να κάτσει στο πλάι, να μην καταστρέψει, ενδεχομένως, τα υλικά και να μην καθυστερεί την ομάδα. Μα τότε πώς θα μάθει να σχεδιάζει, να κόβει, να ζωγραφίζει; Και αυτό ισχύει για κάθε όψη αυτού που αποκαλούμε μάθηση. Πώς θα μάθει κανείς να μιλάει μπροστά σε κοινό αν δεν του δίνεται ο λόγος; Πώς θα μάθει να γράφει αν δεν έχει ευκαιρίες (και κίνητρο) να γράφει;

Επομένως, αυτό που ξέρουμε ως «παιδαγωγική του project» εμπεριέχει μια μεγάλη παγίδα, έναν μεγάλο σκόπελο: τον «φυσικό» καταμερισμό της εργασίας στην ομάδα των παιδιών με βάση τις υπάρχουσες ικανότητές τους, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος.

Οι πιο καλές μαθήτριες/οι πιο καλοί μαθητές θα αναλάβουν τα καθήκοντα υψηλότερου επιπέδου και οι υπόλοιπες/-οι τα χαμηλότερα καθήκοντα ή και τίποτα προκειμένου να μην παρεμποδίζουν την επίτευξη του στόχου, καθυστερώντας ή σπαταλώντας το υλικό ή ακόμη και ενοχλώντας την ομάδα.

Το σχολείο, ακριβώς γιατί δεν είναι φάμπρικα, είναι το πλαίσιο, ο τόπος και ο χρόνος, όπου μπορεί κανείς να δοκιμάσει, να εξερευνήσει, να αποτύχει, να κάνει λάθος, να προσπαθήσει καλύτερα, να εξασκηθεί, να προοδεύσει, να τα καταφέρει. Μετά, στον υπόλοιπο βίο, κανείς δεν σου προσφέρει αυτή την πολυτέλεια.

Νοηματικές δυσκολίες προέκυψαν και από τη χρήση των όρων concurrence – compétition (ανταγωνισμός, διαγωνισμός, συναγωνισμός) καθώς και groupe – équipe (ομάδα), που ο ομιλητής τους χρησιμοποιεί αντιστικτικά και μάλιστα κάνοντας τη διάκριση της «travail de groupe» και «travail en groupe» - εννοιολογικές διαφορές που χάνονται στα ελληνικά (τα απέδωσα στην παρουσίαση ως «ομαδική εργασία» και «εργασία σε ομάδα», αντίστοιχα).

Ως προς τον ανταγωνισμό ο Κονάκ επισήμανε ότι η αξιοποίησή του κατά περιορισμένο και ελεγχόμενο τρόπο μπορεί να αποτελέσει προωθητική δύναμη μέσα στην τάξη και να έχει θετικά αποτελέσματα για τη μάθηση των παιδιών. Η θέση αυτή ξένισε και αποτέλεσε πηγή σύγχυσης: πώς είναι δυνατόν στο πλαίσιο συνεργατικών παιδαγωγικών να μιλάμε για τα καλά του όποιου ανταγωνισμού; Και μάλιστα όταν όλος ο κοινωνικός περίγυρος διαπνέεται από την εγωιστική, ατομικιστική, ανταγωνιστική λογική που εκφράζεται συνοπτικά με το «ο θάνατός σου η ζωή μου»;

Ο Κονάκ το εξηγεί. Καταρχήν επισημαίνει τα μειονεκτήματα του ανταγωνισμού στις κοινωνικές σχέσεις. Ο ανταγωνισμός είναι εξαντλητικός, επικίνδυνος και παράγοντας αύξησης των ανισοτήτων ανάμεσα στα πρόσωπα. Οι νικητές ενθαρρύνονται και οι ηττημένοι, που αποτελούν την πλειοψηφία, αποθαρρύνονται.

Τι προσφέρει λοιπόν ο ανταγωνισμός μέσα στην τάξη; Οταν ο ανταγωνισμός αφορά ομάδες επιφέρει στο εσωτερικό της καθεμιάς μια ισχυρή συνοχή (για να κερδίσουμε τις αντίπαλες ομάδες), μια συνδυασμένη δράση, εμπιστοσύνη, αλληλοβοήθεια και αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των μελών της ομάδας.

Αλλά και μεταξύ των ανταγωνιζόμενων ομάδων αναπτύσσεται μια σχέση που βασίζεται στη ρύθμιση της διαδικασίας (θέσπιση κανόνων), τη γνώση και το μοίρασμα των πληροφοριών («τίμιο παιχνίδι»), την αμοιβαία εμπιστοσύνη – στοιχεία που οδηγούν στην οικοδόμηση μιας κοινής κουλτούρας. Υπό αυτό το πρίσμα ο ανταγωνισμός των ομάδων προσιδιάζει στην άμιλλα και δεν αποτελεί τον αντίθετο πόλο της συνεργασίας, που θα λέγαμε ότι είναι ο εγωισμός και ο ατομικισμός.

Ωστε, από τη μια ο ανταγωνισμός μπορεί να δημιουργήσει κίνητρο και προσπάθεια να ξεπεράσεις τον εαυτό σου και να γίνεις καλύτερος/καλύτερη και άρα ευνοεί τη μάθηση, αλλά από την άλλη μπορεί να ματαιώσει και να απογοητεύσει τα παιδιά που σπάνια γεύονται τη χαρά της νίκης και της επιτυχίας.

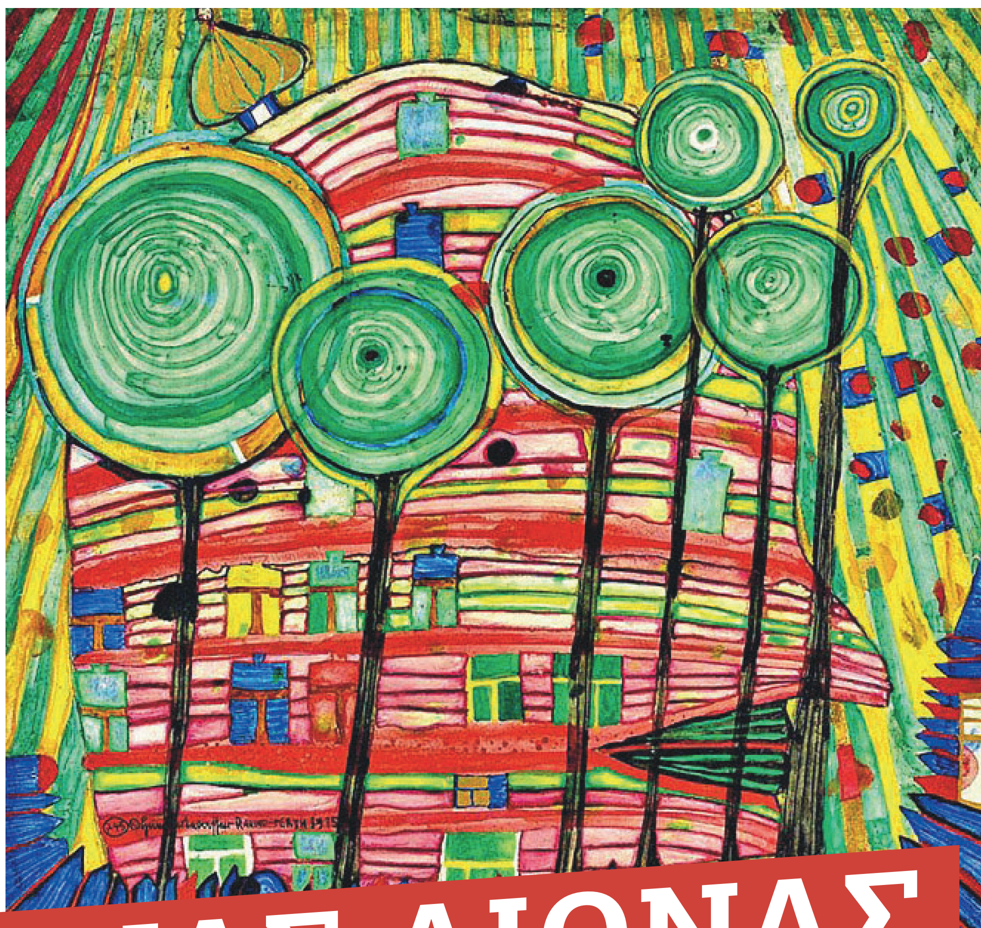
Και γι' αυτό η χρήση του στην παιδαγωγική πρέπει να είναι περιορισμένη και ελεγχόμενη.

(Ποια είναι όμως η μεγάλη αξία των συνεργατικών παιδαγωγικών; Ποια είναι η προσφορά τους; Και ποια είναι τα κύρια εμπόδια στην εφαρμογή τους; Στα θέματα αυτά, με αφορμή τη διάλεξη του Σιλβέν Κονάκ, θα επανέλθουμε).

**Δάσκαλος, μέλος του Σκασιαρχείου*

ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

Του **ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΜΠΑΛΤΑ**

Την περίοδο της πανδημίας κλείσαμε έναν αιώνα μοντέρνας παιδαγωγικής. Συγχρόνως με την παραδοσιακή παιδαγωγική -μετωπική διδασκαλία, διαχωρισμοί, αυθεντία, υπακοή, κανόνες, αναλυτικά προγράμματα, γκέτο, διοίκηση, τιμωρίες, αποβολές, ανισότητες, ιεραρχίες, αξιολόγηση, οικονομισμός- έχουμε και τη μοντέρνα παιδαγωγική που εν πολλοίς αφήνεται στον πειραματισμό, την ασυνέχεια, την πολιτική παρέμβαση της εξουσίας, την καταστολή και την ουτοπία. Η μοντέρνα παιδαγωγική έναν αιώνα τώρα μοιάζει απραγματοποίητη. Η στροφή στον ορθολογισμό, την τεχνολογία, τη διοίκηση, την αξιολόγηση και την οικονομία του κέρδους κάνει ακόμη πιο ουτοπική τη μοντέρνα παιδαγωγική. Οψεις και πλευρές της απαντώνται και στην καθεστηκυία εκπαίδευση. Ομως το βάρος της το κουβαλούν οι εκπαιδευτικοί που διαρκώς συγκρούονται με τη διοίκηση. Κι αυτό το βάρος είναι αβάσταχτο. Γι' αυτό και η ετεροτοπία τους κάθε φορά υπόκειται σε μια περιοδολόγηση. Αυτό που κάνουν οι δάσκαλοι/ δασκάλες για λίγα χρόνια, διαρκεί στην ιστορία της παιδαγωγικής πολύ. Ευτυχώς.

Το μοντέρνο σχολείο και η παιδαγωγική που το συνοδεύει πήρε δημοσιότητα το 1921. Προηγήθηκε η παιδαγωγική του Πεσταλότζι, της Λουίζ Μισέλ, του Πολ Ρομπέν, του Τολστόι, του Ντιούι, του Φερέρ και του Σεμπάστιαν Φορ. Κι όλων οι οφειλές ήταν στον «Αιμίλιο» του Ρουσό και τον αγαπημένο του «Ροβινσώνα Κρούσο». Η δημοσιότητα του μοντέρνου κινήματος της παιδαγωγικής ήταν αντιπολεμική. Ο βασικός λόγος που συγκροτείται η μοντέρνα παιδαγωγική –συνέλευση των παιδιών, δικαιώματα, συνεταιρισμός, λογοτεχνία, εφημερίδες, ραδιόφωνο, παιδικό δικαστήριο, κήπος, υπαίθρια διδασκαλία, εκδρομές, κολύμπι, κίνηση στον χώρο, βιβλία των παιδιών, απομάκρυνση από την οικογένεια, σχολική αρχιτεκτονική, εικονολογία, κινηματογράφος, αυτοδιαχείριση, κατασκήνωση, ομάδες, κοινόβια, αλληλογραφία, αυτενέργεια- είναι η άρνηση του πολέμου. Κάτι που δεν κατορθώθηκε ούτε με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ούτε με τους σημερινούς πολέμους που κάνουν φιλειρηνικές στον πλανήτη μόλις δέκα χώρες. Ο Φρενέ επέμεινε να διδάσκεται ο πόλεμος κι η ειρήνη στις μικρές τάξεις του δημοτικού ως ιστορία. Κι αυτή να είναι η πρώτη ιστορία των παιδιών. Σήμερα ο πόλεμος δεν είναι ιστορία. Δεν ανήκει στο παρελθόν. Σαν τον Μαρξ, οι άνθρωποι αισθάνονται ότι κάνουν ιστορία, όχι όταν μπορούν να αλλάξουν τον κόσμο, αλλά όταν κάνουν πόλεμο. Και με τον νέο πόλεμο που έχει η ανθρωπότητα μεταξύ Ευρώπης κι Ασίας, η μοντέρνα παιδαγωγική μοιάζει να έχει αποτύχει να μιλήσει γι' αυτόν.

Αλλά και με την έλευση της πανδημίας η μοντέρνα παιδαγωγική ήρθε στα όριά της. Λάτρισσα της τεχνολογίας η ίδια, κάνοντας κριτική στην τεχνολογία υποχρεώνεται σ' έναν νεο–λουδιτισμό. Αν όχι, τότε απομακρύνεται από την αρχή της αφής, της κίνησης, του βιωμένου χρόνου, της άμεσης εμπειρίας και της ανεικονικής φαντασίας. Η δυσκολία της έχει να κάνει σχετικά με τον τρόπο που μπορεί να μιλήσει για την πρόοδο, την κοινότητα, τις τοπικότητες και τον καπιταλισμό. Εκδίδεις εφημερίδες στο σχολείο χωρίς το αναγνωστικό κοινό στη χώρα σου να είναι μεγάλο; Αυτή θα μπορούσε να είναι η περίπτωση της Ελλάδας. Μπορείς να πεις «ναι» κι αυτό σημαίνει πως το σχολείο είναι σαν το σχολείο του Σοβέτο: προηγείται το σχολείο του κοινωνικού μετασχηματισμού. Κάνεις ραδιόφωνο με τα παιδιά στο σχολείο στην πανδημία; Διαπιστώνεις ότι έχεις μια στροφή όλης της ελληνικής κοινωνίας σ' αυτό το μέσο τα τελευταία τρία χρόνια. Σχολείο και δημόσια σφαίρα αρχίζουν να επικοινωνούν. Εχεις συνελεύσεις στη γειτονιά του σχολείου; Και ξεκινούν οι συνελεύσεις των παιδιών στο σχολείο; Τότε το σχολείο γίνεται ανοιχτό σχολείο στην κοινότητα. Θα μπορούσε κάποιος/ κάποια να πει ότι βρίσκει η μοντέρνα παιδαγωγική τον ρόλο της; Ισως. Αλλά η μοντέρνα παιδαγωγική έχει πολύ δρόμο να κάνει, αλλά κυρίως να ανοίξει καινούργιους.

Να δούμε κάποιους απ' αυτούς: συνδυασμός του «τι» και του «πώς» της παιδαγωγικής, διάκριση εκπαίδευσης και παιδαγωγικής, προτεραιότητα στο υποκείμενο κι όχι στο αντικείμενο, καλλιέργεια της ιστορικότητας, αλφαβητισμός που παράγει υποκειμενικότητα, καθώς και φαινομενολογική επιστημολογία με ασυνέχειες και συγκρούσεις κάθε φορά στα όρια της αλλαγής των γνωστικών περιοχών της φιλοσοφίας, των επιστημών, της μεταφυσικής, της τέχνης και της πολιτικής. Καλούμαστε να επιστρέψουμε στα παιδιά την παιδική ηλικία, να μεταβούμε μαζί τους από τον εγωκεντρισμό και τον πληγωμένο ναρκισσισμό στην αποκεντρωμένη υποκειμενικότητα και την οικολογία, να συνεργαστούμε μαζί τους πάνω στην ιδιότητα του πολίτη, να μοιραστούμε έναν ορίζοντα άρσης των ανισοτήτων με την αρχή των δημόσιων χώρων και να μεταβούμε από τη γνώμη τους, στην κοινή γνώμη και στο φιλοσοφικά αληθές. Αλλά και να δουλέψουμε για να έχουν γνώμη, το άρθρο 12 των δικαιωμάτων τους. Καλούμαστε να σώσουμε την ποικιλία και τη διαφορετικότητα ενάντια στον ισοπεδωτικό ορθολογισμό του κέρδους, να σώσουμε το ασυνείδητο, την επιθυμία, το άγνωστο, το μυστικό και το αταξινόμητο για να μη λειτουργούν οι έννοιες ως γενίκευση σε βάρος της ενικότητας. Καλούμαστε να μεταβούμε στο συγκεκριμένο και να υπερασπιστούμε το βίωμα και την εμπειρία μαζί.

Ο ορθολογισμός σ' αυτή την περίπτωση επιδέχεται κι εξορθολογισμό, αλλά στην περίπτωσή μας δεν αναπαράγει την αντίθεση διαφωτισμού/ ρομαντισμού και δεν μαίνεται κατά της φύσης. Τα συναισθήματα βρίσκουν έναν κήπο να μεγαλώσουν.

Θέλουμε μια νεωτερικότητα χωρίς καπιταλισμό, καθώς η ίδια είτε στο σήμερα μένει ημιτελής ως προς τη δημοκρατία ή στο παρελθόν πήρε ολοκληρωτική στροφή στο Ολοκαύτωμα. Η δημοκρατία σήμερα συνεχίζει την παράδοση του ολοκληρωτισμού και του συμψηφισμού του φασισμού με τον κομμουνισμό.

Μ' αυτή την έννοια η κριτική μας στην πολιτική εξουσία της αστικής τάξης δεν θα είναι χάριν ευρέσεως κάτι ανορθολογικού σε σχέση με τον ορθολογισμό, αλλά για ό,τι μας βγάζει από τη μακρά πορεία του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας, ό,τι δεν μας αφήνει να μεταβούμε από την αλλοτρίωση του κέρδους στον κοινοτισμό. Η ατομική ιδιοκτησία, ακριβώς γιατί σκεπτόμαστε κι αισθανόμαστε με οικολογικό νου, είναι το πρώτο μέλημά μας για το ξεπέρασμά της. Η αλλοτρίωση που παράγεται από τη σχέση μας με τον «αντικειμενοποιημένο» κόσμο είναι μια έννοια ξεχασμένη τα τελευταία χρόνια. Ομως είναι βασική στη μοντέρνα παιδαγωγική, ακριβώς γιατί η αλλοτρίωση κινείται προς όφελος του αντικειμένου κι όχι του υποκειμένου. Κι αυτή μας μετακινεί τις γραμμές στην αποστολή μας, στη συγκρότηση της μνήμης και της εμπειρίας της εργατικής τάξης σε μετάβαση, χωρίς αφεντικά, χωρίς διάκριση πνεύματος και χεριών, με χαρακτηριστικά (συν)εργατικότητας, απουσίας εντολών, αυτοδιαχείρισης, συνέλευσης και παραγωγής νέας γνώσης στο σχολείο - κι όχι αναπαραγωγής της υπάρχουσας.

Τα ονόματα όλων των λαϊκών δασκάλων της μοντέρνας παιδαγωγικής είναι πολλά. Μια γνωριμία με το έργο τους είναι μέρος της πολιτικής σκέψης για την ιστορία της μοντέρνας παιδαγωγικής. Ομως αυτό που ξεχωρίζει στο έργο τους είναι ότι οι πειραματισμοί έχουν όρια κι ακυρώνονται από τις κάθε λογής εξουσίες κι ότι σπάνια πολιτική εξουσία και μοντέρνα παιδαγωγική πήγαν μαζί. Ο εργαλειακός λόγος της νεωτερικότητας έπληξε και πλήττει κυρίως το σχολείο, ακριβώς γιατί είτε το σχολείο στερείται νοήματος ή το νόημά του δεν διαφέρει από τον θετικισμό της επιχειρηματικότητας και των επιστημών. Μόνο να ταυτίζεις την εκπαίδευση με το επάγγελμα φτάνει. Στον ίδιο τον θετικισμό έχει την οφειλή της και η άνοδος της διοίκησης και η περαιτέρω αντιπαράθεση με την ιδεολογία της αξιολόγησης, όχι μόνο με τη μοντέρνα παιδαγωγική, αλλά με την παιδαγωγική εν γένει.

Ενας αιώνας είναι πολύς, αλλά και λίγος. Τα νέα περιβάλλοντα μάθησης ενώνουν περαιτέρω το σχολείο με την καπιταλιστική οικονομία κι αφαιρούν από τη μοντέρνα παιδαγωγική τον κοινωνικό μετασχηματισμό και την ουτοπία ενός σχολείου ως διακριτό θεσμό από το κράτος και το κεφάλαιο. Ο μετασχηματισμός του κράτους, της δημόσιας σφαίρας και των θεσμών σε δημόσια και κοινά αγαθά ταιριάζει με το σχολείο που παράγει γνώση, μικροκλίμα, κοινότητα, ανθεκτικές υποκειμενικότητες, επιθυμίες και διαφορά από την ευθεία αναπαραγωγή της κυρίαρχης οικονομικής, συμβολικής, γλωσσικής και πολιτισμικής κουλτούρας. Η μοντέρνα παιδαγωγική τώρα είναι μια γερασμένη, αλλά θαλερή γιαγιά που συναντά στους δρόμους ακόμα τα παιδιά να παίζουν, ν' ακούν παραμύθια από την ίδια και να γράφουν τις δικές τους ιστορίες στο περιοδικό που έχουν κάτω από το μαξιλάρι τους.

**Δάσκαλος, μέλος του «Σκασιαρχείου» με «Τα θρανία της Ανοιξης»*

Των **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΑΚΗ, ΖΑΦΟΥ ΞΑΓΟΡΑΡΗ***

«Presse Mobile»

Για επιτόπια εργαστήρια και εφήμερες εγκαταστάσεις σε σχολεία

Πριν μερικές βδομάδες ολοκληρώσαμε τη δημιουργία ενός έργου το οποίο περιλαμβάνει μια ξύλινη τροχήλατη κατασκευή, πάνω στην οποία βρίσκεται μια μικρή πρέσα που χρησιμεύει για εκτυπώσεις και βιβλιοδεσία. Η κινούμενη αυτή πρέσα έχει τη δυνατότητα να ανοίγει, να αναδιπλώνεται, έτσι ώστε να αναπτύσσει δύο πάγκους εργασίας και ένα οριζόντιο στοιχείο στο οποίο μπορούν να αναρτώνται τυπώματα. Παράλληλα σχεδιάσαμε ένα σύστημα μεταβαλλόμενων σχημάτων που διαμορφώνουν τυπογραφικές μήτρες, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα σχηματισμού πρωτότυπων εικόνων. Η παραγωγή του έργου ξεκίνησε στην Αθήνα και ολοκληρώθηκε στη νότια Γαλλία, κατά τη διάρκεια της παραμονής μας σε έναν χώρο που μας παραχωρήθηκε από τη Françoise Heitsch (Maison d' Artistes - Françoise Heitsch, St. Räphael).

Αυτό που προγραμματίζουμε είναι τη μετακίνηση της πρέσας σε διάφορα σχολεία, προκειμένου να διοργανωθούν επιτόπια εργαστήρια και εφήμερες εγκαταστάσεις. Το πρώτο από τα εργαστήρια αυτά πραγματοποιείται στο σχολείο που ίδρυσε ο Célestin Freinet στη Vence. Οι ιδέες του ριζοσπάστη παιδαγωγού σχετίζονται με όσα θέλουμε να καταφέρουμε, διατηρώντας μια συνέχεια των πρακτικών που σχετίζονται με τη χρήση καινοτόμων μηχανισμών από τα παιδιά, αλλά και την παρουσία και διακίνηση των ιδεών τους στην κοινότητα. Το υπαίθριο εργαστήριο είναι μια εικαστική δράση με στόχο τη συμμετοχή, την παρουσίαση τεχνικών και την ανάπτυξη των συνθετικών ικανοτήτων. Την ίδια στιγμή όμως καθιστά τη διαδικασία ορατή, ανοίγοντας τη σχολική αίθουσα και κατευθύνοντας την εκπαίδευση στο προαύλιο και την ύπαιθρο. Ακόμα, η συμμετοχική δράση ταξιδεύει στον χρόνο θυμίζοντάς μας τα ανολοκλήρωτα αιτήματα των αρχών του προηγούμενου αιώνα, πολλά από τα οποία παραμένουν επίκαιρα.

Η πρώτη μας επίσκεψη στην École Freinet γίνεται στις αρχές Απριλίου όπου, μαζί με τον γιο μας Αγγελο, τη Françoise και τον Rudiger Heitsch συναντάμε τη διευθύντρια Aurelia Levet. Η τοποθεσία είναι ορεινή, δίπλα στη μικρή, αλλά γνωστή μεσαιωνική πόλη St. Paul de Vence. Αν και η απόσταση από τη Νίκαια μοιάζει στον χάρτη μικρή, χρονοτριβούμε αρκετά στις ανηφορικές στροφές του δρόμου. Το κτίριο του σχολείου μάς είναι γνωστό από φωτογραφίες, καθώς οι αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες είναι ελάχιστα διαφοροποιημένες. Το σύνολο των μαθητριών και των μαθητών είναι περίπου 60 και χωρίζονται σε μόνο τρία τμήματα, ένα για το νηπιαγωγείο, ένα για τις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού και ένα για τις τρεις τελευταίες.

Τα ίδια τα παιδιά μάς ξεναγούν στους χώρους και τις αίθουσες εκπαίδευσης, περιγράφοντάς μας τις καθημερινές τους δραστηριότητες και εργασίες. Υπάρχει ένα ιστορικό αρχείο φωτογραφιών, ενώ σε ένα από τα τμήματα παρατηρούμε τον ίδιο εκτυπωτικό μηχανισμό που ήταν σε χρήση εξήντα χρόνια πριν και τον έχουμε δει σε κινηματογραφικά αποσπάσματα.

Στο κέντρο του προαυλίου υπάρχει μια μεγάλη παλιά βελανιδιά, την οποία ο Freinet προέτρεπε όλες τις μαθήτριες και τους μαθητές, μέχρι το τέλος των σπουδών τους, να την έχουν σκαρφαλώσει. Κάτω από τη βελανιδιά αυτή, τη μέρα της επιτόπιας δράσης, τα παιδιά οργανώνουν σχήματα σε τυπογραφικές μήτρες. Οι πλάκες τους μελανώνονται, τυπώνονται στη πρέσα και αναρτώνται κάτω από τον ήλιο για να στεγνώσουν. Οι εικόνες που δημιουργούνται είναι σελίδες ενός ενιαίου, συνεχώς επεκτεινόμενου βιβλίου, το οποίο περιλαμβάνει τα τυπώματα από τις στάσεις της κινούμενης αυτής υπαίθριας εγκατάστασης.

*Εικαστικοί καλλιτέχνες
St. Räphael, Μάιος 2024